

*Dr. Väinöle
Kõne ümber
11. X. 43*

Diplomitöö
473602

E. V.
TARTU ÜLIXKOLI
ÕIGUSTEADUSKOND
11. okt. 1943
66.
TARTU

Stud. iur. Peeter T o o s
matr. nr. 15654

*Diplomitööna arvestatud
R. Põunapuu
16. XII 43*

EELUURIMINE
kehtiva KKS-i järgi.

Diplomitöö

11
7946.

Tartus, 1943.a.

*Kõnefoorum õigusteaduskonnas
29. XII 1943*

Keskendatud kirjandus ja seadustikud.

1. K. Riigo, Kriminaalprotsessi õpperaamat,

S i s u k o r d.

2. K. Latto, Kriminaalkehtupidamise seadustik

§ 1. Eeluurimine. Mõiste ja süsteem.

3. K. Saarnann ja K. Latto, Kriminaalseadustik.

§ 2. Eeluurimisorganid. Nende juriidiline asend.

4. Kriminaalkehtupidamise seadustik /KKS/

§ 3. Eeluurimismenetlus.

5. Kriminaalseadustik /KS/ nr. 1929 nr. 36

a) Ajendid eeluurimiseks

b) Eeluurimise algatamine ja edaspidine menetlus

c) Eeluurimise lõpetamine ja peatamine

d) Eeluurimise sulgemine

§ 4. Kaebed eeluurimisele.

Kasutatud kirjendus ja seadustikud.

1. K.Räago, Kriminaalprotsessi õpperaamat,
Tartu, 1937.a.
2. K.Matto, Kriminaalkohtupidamise seadustik
kommenteeridega, Tallinn, 1934.a.
3. K.Saarmann ja K.Matto, Kriminaalseadustik.
Kommenteeritud väljaanne, Tallinn, 1937
4. Kriminaalkohtupidamise seadustik /KKS/
5. Kriminaalseadustik /KRS/ RT 1929 nr.56
6. Kohtute seadus /KS/ RT 1938 nr.36
7. Balti eraõigus /BES/
8. Tsiviilkohtupidamisseadus /TKS/

§ 1. Eeluurimine.Mõiste ja süsteem.

Kriminaalprotsessi ülesandeks on kindlaks teha nii süütegu kui ka süüteo sooritaja ning teda vastavalt karistada. Igakord pole see nii kerge. Iga süüteo sooritaja püüab nii ennast varjata, samuti ka kõrvaldada süüteo jälgi. Seepärast ongi vaja rakendada vahendeid, mis loovad eeldused, et süüteo sooritaja oleks kohtu käsutuses, et esineks küllaldaselt tõendmaterjali, mille kaudu saab kindlaks teha, kas süütegu on toimunud, kes selle on sooritanud, kas saab süüalust vastutusele võtta jne. Kõik see vajab ettevalmistust, mis ongi eelmenetluse ülesandeks.

Eelmenetluse peamisi ülesandeid on tõendmaterjali avastamine ja fikseerimine. Sageli esineb tähtsaid tõendvahendeid, mis võivad protsessi ajaks häbuda, näiteks liiklusõnnetuste puhul jäljed, teevigastused, tapmiste ja varguste juures näpu- ja jalajäljed jne. On aga selliseid tõendvahendeid fikseeritud, võidakse neid hiljem kasutada suure eduga.

Eelmenetluse vältel on kriminalistika rakendamisel suur tähendus. Kui algsel menetlusel on asitõendusliku loomuga tõendid hästi fikseeritud, võidakse neid hiljem ära kasutada suure eduga. Tunnistajad võivad sündmustiku unustada, tähelepanematuse või mälu ebatäpsuse tõttu teisiti seletada jne. Kõik see kahjustab protsessikäiku. Asitõendid ja asitõendusliku loomuga tõendite juures aga selliseid pahe- sid ei ilmne. Ka tunnistajad võivad teatud aja möödu- des unustada nähtu. Seetõttu on vaja kuidagi seletusi võimalikult kohe fikseerida. See toimub eelmenetlusel, mille hulka kuulub ka eeluurimine.

Protsessid oma ülesehituse poolest hargne- vad kolmeks: sega-, võistkondlik ja inkvisitsiooni- protsessiks¹. Esimene protsessitüüp on leidnud ra- kendamist enamikus riikide õiguskordades. Selle prot- sessitüübi järgi on eelmenetlus rajatud inkvisitsi- ooni - ehk uurluspõhimõttele, lõppmenetlus aga võist- kondlikule printsiibile. Võistkondliku protsessitüü-

¹ Vt. R. Räägo, Kriminaalprotsessi õpperaamat, Tartu 1937, lk. 260.

bi juures rajanevad nii alg- kui ka lõppmenetlus
võistkondlikkuse põhimõttel.

Kehtiv protsess kuulub segaprotsessi hulka. Segaprotsess on arenenud välja Prantsuse protsessist, kus eelmenetluses on rakendatud inkvisitsiooni printsiip, lõppmenetluses aga võistkondlikkus². Kehtivas protsessis esinevad küll juba algmenetlusel pooled, kuid nende õigused pole kaugeltki võrdsed. Seepärast ei saa rääkida ka võistkondlikkusest. Edasi on algmenetlus kinnine. Eelkõige on ta kinnine publikule. Ühtegi protsessitoimingut algmenetlusel ei sooritata avalikult. Ka pooltele pole kõik toimingud avalikud. Nendel lubatakse viibida küll mõne protsessitoimingu juures, kuid sellest saa veel järeldada võistkondlikkuse rakendamist.

Algmenetlus haruneb avanduseks ja eeluurimiseks. Avandusel tuleb kindlaks teha eelkõige süütegu, samuti ka teosooritaja. Edasi tuleb koguda tõendeid süüteo kohta. Asjus, mis alluvad jaoskonnakohtunikule, ei esine üldse eeluurimist. Need esitab aval-

dusorgan peale avandusmenetluse lõppu kohtule.

Uurlus esineb vaid ringkonnakohtule alluvates astu-
tunnustikandidaadid ja ka kohtunikud. Iga uurija
jades.

Eeluurimise all mõeldakse algmenetlusfaa-
kuuluvad avalik ülesanded, mis alluvad ringkonnakohtu-
si, mida sooritab kohtuorgan kohtuuurijana. Tema
tule või kohtukohtule. Erandisjuhus eeluurimine kohtu-
üleandeks on asja ettevalmistamine kohtulikaks
huslik pole. Kohuslik on see vaid omastamise, var-
mehtluseks. Ta peab asja selgitama nii juriidili-
guse ja kelmuse puhul, mis on sooritatud abikaasa-
sest kui ka faktilisest küljest. Avandusega tahetak-
de, ülesandete ja alusandete segulaste vahel. Asi al-
se teha kindlaks vaid süüteo elemendid ning koguda
lub selle kohtu-uurijale, kelle tegevuspiirkonnas on
tõendmaterjali. Uurimismenetlus aga selgitab asja
toimunud kuritegu. Juhul, aga kui pole võimalik üld-
põhjalikumalt. Juhul, kui avandus on tehtud põhjali-
se teha kindlaks kuriteo sooritamiskohta, siis peab
kult, kordab vaid uurija avandust. Avandustoimingute
see uurija, kes asja algatas, ta lõpule viima. On
kordamine aga pole uurijale kohuslik. Kui uurija on
aga asi algatatud ühe uurija poolt, aga hiljem sel-
veendunud, et avandus on olnud põhjalik ning sellega
gub, et süütegu on toimunud teises uurija tegevus-
on välja selgitatud vajalikud küsimused, võib uurija
jätta ära ka avandustoimingute kordamise.

§ 2. Eeluurimisorganid. Nende juriidiline asend.

Nagu äsja mainitud, sooritavad eeluurimist
mitte haldus, vaid kohtuorganid. Eeluurimist soorita-
vad eelkõige kohtu-uurijad, varemalt esines tähtsate
asjade kohtu-uurija ja eriti tähtsate asjade uurija.

kohtu-uuriija ülesandeid aga saavad sooritada ka kohtuametikanidadaadid ja ka kohtunikud³. Iga uuriija teostab eeluurimist omas jaoskonnas. Eeluurimisele kuuluvad avalik sühiasjad, mis alluvad ringkonnakohtule või Kohtukojale. Erasühiasjus eeluurimine kohuslik pole. Kohuslik on see vaid omastamise, varguse ja kelmuse puhul, mis on sooritatud abikaasade, ülenejate ja alanejate sugulaste vahel⁴. Asi allub selle kohtu-uuriijale, kelle tegevuspiirkonnas on toimunud kuritegu. Juhul, aga kui pole võimalik üldse teha kindlaks kuriteo sooritamiskohta, siis peab see uuriija, kes asja algatas, ta lõpule viima⁵. On aga asi algatatud ühe uuriija poolt, aga hiljem selgub, et süütegu on toimunud teises uuriija tegevuspiiris, siis annab ta viimasele juurdlustoimiku üle.

---

³ Räägo, op.cit., lk. 274

⁴ KKS § 74

⁵ KKS § 78

Avandusorganid on haldusorganid. Kohtu-uuri-
aga selle-vastu on kohtuorgan. Seepärast ei allu ta
ka prokuratuurile kui haldusorganile. Kohtu-uuri-
jalub sellele ringkonnakohtule, kelle tegevuspiirkonnas
asub uurija jaoskond. Kohtute seadus annab uurijale
võrdsed õigused kohtunikuga ⁶.

Eeluurlusmenetlusel teostab prokurör val-
vet uurlusmenetluse üle. Ta võib nõuda, et uurija
kuulaks üle mõne tunnistaja, teataks talle mõnest
uurlustoimetusest, võib anda uurimistoimiku tagasi
täiendamiseks jne. Kuid kõigest sellest ei tule jä-
reldada, et uurija alluks prokurörile. Oma tegevu-
ses on uurija vaba. Ta peab tegutsema erapooletult
ning kaitsema võrdselt nii avalikku kui ka süüalu-
se huve. Selletõttu ei saa ka prokurör kunagi sundi-
da uurijat käituma süüaluse kahjuks, kui uurija on
veendunud, et selleks pole vajadust. Nii ei saa nõu-
da prokurör, et uurija asetaks kellelegi süüdistuse,
rakendaks tõendi või suurendaks senist tõkendit. Kui

---

6 Kohtute seadus /ES/ § 19.

uurija leiab, et sellistel taotlustel puudub alus, jätab ta selle rahuldamata. Sel puhul peab prokurör kandma asja ringkonnakohtule lahendamiseks. Kuid uurija on alati kohustatud täitma neid prokuröri taotlusi, millega palutakse tõkendit lõpetada, süüdistust lõpetada jne. Uurija kui kohtuorgan ei tohi tunda huvi kellegi jälitamise küll aga eeluurimismenetluse vastu. Kui prokurör kui avaliku võimu esindaja leiab, et pole vaja jälitamist jätkata, rakendatud tõend tuleb lõpetada jne., siis ei või sellele taotlusele vaielda vastu kohtu-uurija. Kuid sellest aga ei saa veel järeldada, et uurija alluks prokurörile.

Kohtu-uurija kohustub täitma selliseid prokuröri taotlusi, milles ta palub mõnda tunnistajat üle kuulata, uurimistoimendust täiendada jne. Kuid kunagi ei saa nõuda prokurör, et uurija peaks kedagi süüdistama, tõkendit rakendama või suurendama, kui selline taotlus on uurija veenele vastu.

Saare- ja Hiiumaal täidavad uurija kohustusi jaoskonnakohtunikud. Kohtunikkude, kohtuuurijate ja prokuröride teenistusalaalistes süütegudes toimetab

eeluurimist kohtunik. Uurlust sooritab see kohtunik, kes seisab ametastmelt kõrgemal uuritavast ⁷. Prokuratuuri esindajate s ütegeusid uurib kohtukoja liige /KKS § 908/. Kohtu-uurijad määratakse ametisse määrata ajaks. Mõned Lääne-Euroopa riikide protsessid tunnevad korda, kus uurijaid komplekteeritakse ajutiselt kohtunikkude hulgast. Uurijaks võidakse määrata isikuid nii kohtunikkude, vanemate kohtuametikanlistes s ütegeusid saadakse alata uurlust vaid kohtukoja ettepanekul. Kes evivad vastavat ettevalmistust.

§ 3. Eeluurimismenetlus.

a. Ajendeid eeluurimiseks.

Eeluurlust algatab uurija prokuratuuri ettepanekul, politsei poolt avanduse alusel, Kohtukoja ja ringkonnakohtu taotlusel ⁸.

---

⁷ KKS § 908

⁸ KKS § 908, 75

Edasi võivad teised kohtuasutused anda üle asjus uurijale alluvusel. Nii annab jaoskonnakohtunik asja üle uurijale, kui see allub ringkonnakohtule, milles eeluurlus on obligatoorne. Erasüüasjas algatab uurija eeluurlust vaid üksnes kannatanud palve pärast seda, kui lepituskatse pole andnud tulemusi /KKS § 75/.

Kohtunikude ja prokuröride teenistusalistes sätteledes saadakse alata uurlust vaid Koh-tukoja ettepanekul.

Kuna seadus loendab purgivald ajendid uur-luse algatamiseks, siis tuleb asuda seisukohale, et muudel ajenditel peale seaduses otse loendatute ei saada eeluurlust alata. Kehtiva protsessiseadustiku järgi ei saa uurija alata avaliksüüasjas uurlust kannatanu kaebusel⁹. Sellise kaebuse saabudes saa-dab uurija kaebuse edasi kas politseile avanduse algatamiseks või prokuratuurile. Sellise kaebuse alusel pole lubatud uurijal alata eeluurlusmenet-lust. Erasüüasjas aga pole avandust üldse ette näh-tud. Seepärast tulevad ajendid eeluurluse soorita-

⁹ Vt. Räsigo, op.cit., lk. 276.

miseks suunata otse uurijale¹⁰. Kui erasüü-
asjas on avaldus esitatud politseile, saadab
viimane taotluse edasi uurijale avandust te-
genata.

Nendelgi puhkudel, kui saabub aval-
dis süütegijalt, milles avaldatakse kuriteost
ning tunnistatakse ülesse süütegu, ei saa uuri-
ja alata eeluurimismenetlust. Kirjaliku avaldise
suunab uurija prokurörile, suulise avaldise pu-
hul juhatab uurija isiku kas prokuratuuri või
politseisse.

Ka nendes asjades, kus ühe süüteo
uurlusel avastab uurija teise kuriteo, mis po-
le eelmisega seoses, ei või uurija alata eel-
uurlust. Ta peab teatama asjast prokurörile.
Süüteo andmete alalhoiuks peab uurija raken-
dama kõik võimalikud vahendid¹¹. Alles pä-
rast ettepaneku saamist prokuratuurilt võib

10

Vt. K. Matto, Kriminaalkohtupidamise sea-
dustik kommentaaridega, Tallinn, 1943, lk. 86

11

KKS § 99

uurija alata uurlust, samuti ka siis, kui politsei saadab avandusega asja uurijale. Ka erasüüasjad võivad saabuda uurijale politsei või prokuratuuri kaudu. Selleasemel, et esitada erasüüasjas kaebust otse uurijale, võib kannatanu esitada selle ka politseile või prokurörile. Kui kaebuse juures on ta-
sutud kautsjon 10 rmk suuruses, siis peab kaebus saadetama edasi uurijale.

Kehtivas protsessiseaduses on ajendite arv väiksem võrreldes endise 1864.a. protsessikorraga, kus kaebusi saadi esitada otse uurijale, mille alusel alti uurlust. Nüüd see enam lubatav pole.

Mõnevõrra võib lahkarvamisi tekitada küsimus, kas uurlusajendina tuleb võtta ka selliseid avandusi, milles puuduvad süüetunnused, esinevad seaduslikud takistused isiku vastutusele võtuks jne. Kas sellistel puhkudel peab ka uurija alagatama määrusega eeluurimist? Endises protsessiseaduses leidis expressis verbis väljendatud säte /309/

mille alusel pidi juurdluse saatma prokuröri korraldusse uurlust algatamata. Kehtivas protsessiseaduses aga sellist sätet ei esine. Kehtiva protsessiseaduse järgi peab uurija ka sellised juurdlused võtma eeluurimisele, tehes selleks vastava määruse. Uurija ei tarvitse küll sooritada ühtegi uurlustoimingut, kuid saadab juurdluse KKS § 262 juhatusel edasi prokuröri-^{le} ¹². Uurija teostab sellistes asjades vaid kontrolli juurdlustoimingute üle. Erasüüasjades, kus kaebusest oleneb, et jälitamiseks esinevad seaduslikud takistused, lõpetab uurija edaspidise menetluse. Siin pole enam vaja kutsuda pooli välja lepituskatseks.

---

¹²

Vt. Matto, op.cit., lk.86

b. Eeluurimise alagatamine ja edaspidine menetlus.

Eeluurimismaterjali alusel toimub isiku kohtu alla andmine. Seepärast peab see pakkuma niivõrd materjali, et selle põhjal saaks lahendada küsimused: kas süütegu on toimunud, kes selle on sooritanud, kas isik tuleb anda kohtu kätte või kriminaaljälitamine lõpetada? Kui avandus on suuteline neid küsimusi lahendada, siis pole vaja uurijal enam korraldada uurlustoiminguid, mis avandusel on sooritatud ¹³.

Uurija saanud avanduse politseilt või taotluse prokurörielt sehitab eelkõige, kas asi allub teemale. Juhul, kui on tegemist vale alluvusega saadab uurlusmaterjali edasi. Vastasel korral teeb määruse uurimise alagatamiseks.

Iga kohtu-uurija toimetab uurimist omas jaoskonnas ¹⁴. Kui tekib tarvidus kuulata üle isikut teises kohtu-uurija jaoskonnas või sooritada

---

¹³

KKS § 90

¹⁴

KKS § 79

muutub ta süüaluseks. Ka süüaluseid on võimalik kumõnda uurlust toimingut, siis teeb uurija nende silteda erinõudel teise uurija kaudu. Nendel puhkütäitmise kohuslikuks sellele uurijale, kelle piirdel peab uurija, kes taotleb süüaluse üleskuulamist, konnas tuleks toiminguid sooritada ¹⁵. Uurija saates uurlustoimiku taotlusega mõne tunnistaja üleskandada tõkendi või ei. Erinõust täitev kohtukuulamiseks, koostab küsimuste kava, mille koha uurija aga pole seadustud tõkendi taotlusega. See selt tuleb tunnistajaid küsitleda. Kohtu-uurija, pole talis obligatoorne. Juba seadus ise mainib, kellele selline taotlus on esitatud, kohustub vastast uurija tõkendi rakendamisel peab arvestama nende valt küsimustele uurlustoiminguid sooritama. Ta ei esjaoludega, mis ilmuvad erinõude täitmisel /KKS või jätta mõne küsimuse kohaselt talitamata. Kuid 81 /. Vastavalt avanenud oludele võidakse rakendaurija pole piiratud ülesande täitmisega. Ta võib da nii kergemat kui raskemat tõkendi sooritada uurlustoiminguid ka väljaspool küsimuste kava ¹⁶. Nii võib ta võtta ette teisi uurlustning kokkukõlss nende alusprintsipiidega, millale toiminguid, mis uurija arvates osutuvad vajalikeks. rajaneb uurija tegevus. Kehtiv protsess rajaneb Muidugi saab ta sooritada ikka vaid neid toiminuurlusmenetluses peamiselt inkvisitsiooni põhinõtguid, millised tulevad täita tema jaoskonnas. Viltetele. Sisuliselt ei esine siin pooli ega võistlust. japoole ta eeluurimistoimikut omakorda saata ei Kohtu-uurija kui kohtuorgan peab kaitsema uurlusmevõi.

netluse kestel süüaluse huve ning talitama objektiiv-
Avanduse kestel on isik, kelle langeb
selt. Ta ei tohi tunda ise huvi jälitamise vastu, küll
kahtlus kuriteo sooritamises kahtlusalune. Sellest

17
monendist ¹⁸peale, kui uurija asetab talle süüdistuse,

15 vrd. Netto, op.cit., lk. 91

KKS § 80

16 KKS § 81

muutub ta süüaluseks. Ka süüaluseid on võimalik küsitleda erinõudel teise uurija kaudu. Nendel puhkudel peab uurija, kes taotleb süüaluse ülekuulamist, ära tähendama ka, kas süüaluse suhtes on vaja rakendada tõkendit või ei.¹⁷ Erinõuet täitev kohtu-uurija aga pole seondatud tõkendi taotlusega. See pole talle obligatoorne¹⁸. Juba seadus ise mainib, et uurija tõkendi rakendamisel peab arvestama nende asjaoludega, mis ilmnevad erinõude täitmisel /KKS 81 /. Vastavalt avanenud oludele võidakse rakendada nii kergemat kui raskemat tõkendit.

Selline seaduse säte on kõigiti loogiline ning kokkukõlas nende alusprintsipiidega, millele rajaneb uurija tegevus. Kehtiv protsess rajaneb uurlusmenetluses peamiselt inkvisitsiooni põhimõttele. Sisuliselt ei esine siin pooli ega võistlust. Kohtu-uurija kui kohtuorgan peab kaitsema uurlusmenetluse kestel süüaluse huve ning talitama objektiivselt. Ta ei tohi tunda ise huvi jälitamise vastu, küll

---

17

KKS § 82

18

Vrd. Matto, op.cit., lk. 91

aga eeluurimismenetluse korraliku arendamise vastu. Seepärast ei saa ka uurijalt nõuda, et ta peaks kellegi suhtes rakendama tõkendi, mis ristuks ta veendega ning oleks vastuolus ilmnenud asjaoludega. Uurijale avalduse avastamiseks on vahenditus elulise tähtsusega. Seepärast tuleb uurlustoiminguid sooritada võimalikult vahenditult. Linnades pole lubatud uurijal saata eeluurlustoimikut eriülesandega teisele uurijale. Iga uurija kohustub vahenditult sooritama ise kõiki eeluurimistoiminguid, kuigi see langeb väljapoole ta alluvus-piire. Kuid ka väljaspool linnu pole keelatud uurijal sooritada uurlust teises uurija jaoskonnas. Nii võib uurija sooritada üksikuid uurlustoiminguid nii samas maakonnas kui ka väljaspool maakonna piire, kui see osutub vajalikuks tõe leidmisel¹⁹.

Eeluurimismenetlust peab sooritama kiirelt²⁰. Kui asjolut tingivad, ei tohi menetlust katkestada isegi pühapäevadel. Uurija peab rakendama kõik va-

---

19

vt. Räägo, op. cit., lk. 279, KKS § 84.

20

KKS § 85

KKS § 93

jalikud vahendid uurlusmenetluse teostamiseks ²¹.
Ta võib teha korraldusi politseile, teistele ameti-
võimudele kui ka eraisikuile ²². Neid uurija kor-
raldusi kohustuvad viimased täitma. Juhul, kui uuri-
jale avaldatakse vastupanu uurimisel, on ta õigusta-
tud nõudma kaasabi nii sõjaväe- kui ka ametvõimudelt,
samuti ka eraisikutelt ²³.
Kehtiva protsessi järgi on uurija kohtuor-
gan, kes peab teotsema erapooletult / KKS § 87/.
Ta peab koguma mitte üksnes neid andmeid, mis kõne-
levad süüaluse kahjuks, vaid ka neid, mis kasuks kõ-
nelevad. Kuid paraku ei saa seda nõuet kohtu-uurija
sirgjooneliselt täita. Uurija peab koguma omal al-
gatusel tõendeid, selgitama isikud kellele langeb
kahtlus kuriteosooritamises, rakendama tõkendeid
jne. Igakord see ei lase teotseda uurijal tööd era-
pooletusega, kes ei tohi tunda huvi süüteo jälitami-
se küll aga eeluurimismenetluse vastu. Rida Lääne-
Euroopa protsesse on selles küsimuses järjekindla-

21

KKS § 86

22

KKS § 91

23

KKS § 93

mad. Avandus lasub politseil. Siäl selgitatakse välja nii süütegu kui ka süüteo sooritaja. Samuti kogutakse ka vajalikult ka tõendmaterjali. Meil aga tuleb uurijal sageli sooritada avandustoiminguid, mis peaksid kuuluma haldusvõimule.

Kohtu-uuriija peab koguma kõik vajalikud tõendid süüteo objektiivseks selgitamiseks. Tõendite kogumiseks on uurija kohustatud rakendama kõik vajalikud vahendid²⁴. Eriti valvas peab uurija olema säärase süüteo jälgede ja tunnuste alalhoidmisel ning avastamisel, mis võivad hämbuda. Seepärast peab uurija alati toimikut saades sellega tutvuma ning selgusele jõudma, kas pole vaja kohe rakendada vahendeid tõendite kogumiseks või alalhoidmiseks²⁵.

Asitõenditel on oluline tähtsus süüteo selgitamisel. Seepärast peab uurija koguma neid viivitamatult²⁶. Samuti nagu asitõendeid peab uurija korraldama ka süüteo toimel saadud asjade otsimist ning

24

KKS § 88

25

Vt. Matto, op.cit., lk. 91

Vene Senati otsus 8. veebr. 1888. a.

26

KKS § 89

aravõtmist.

Seadus määratleb asitõenditena süüteo sooritusvahendeid, võltsitud dokumente, valerahasid, või rikutud asju ja ottingutel leitud igasuguseid esemeid, mis võivad osutada kasulikuks nii süüteo kui ka süütegija selgitamiseks²⁷. Oluline pole sugugi siinjuures, et need esemed oleksid kas politsei või uurija poolt asja juurde võetud²⁸, ka kannatanu, süüalune ise kui ka kolmandad isikud võivad esitada esemeid, mis evivad asitõenduslikku loomust. Ei ole oluline, et asitõendi loomus oleks selline, et ta tõendaks tingimata süüaluse süüd. Ka selliseid asitõendeid tuleb koguda, mis aitavad tõendada isiku süütust. Käseb ju seadus koguda uurijal asitõendeid, mis aitavad süüteo olma ja süüteo sooritajat selgitada. Selgitada aga tuleb erapoolelt, s.o. nii süüaluse kasuks kui ka kahjuks. Asitõendid võetakse uurlustoimiku juurde. Iga asitõendi kohta tuleb koostada kirjeldus, milles märgitakse kõik tunnused, mis ilmnevad asitõen-

²⁷

KKS § 161

²⁸

Vrd. Matto, op.cit., lk. 116.

di vaatlusel.

Kui asitõend võetakse asja juurde, siis teeb uurija selle kohta vastava määruse. Asja juurde võtmisest ei tule muidugi saada aru nii, et need peavad jääma otse juurdlustoimikusse. Väikesed esemed, nagu: võltsitud dokumendid, valed rahamärgid, väikesed riidetükikesed jne., asetatakse ümbrikusse, mis jääb pitseeritult uurlustoimikusse. Suurema kogusega asitõendeid hoitakse kas politsei või uurija asitõendite hoiukohtades. Kui olundid seda tingivad, antakse need hoiule ka eraisikutele ²⁹. Politsei on kohustatud täitma kõiki uurija nõudeid ning korraldusi asitõendite hoidmisel.

Sageli esineb ka selliseid asitõendeid, mida pole võimalik asupaigast ära viia. Kui selliste asitõendite vaatlust on vaja sooritada oskurite kaudu, siis peab uurija vastavad kohad kinni pitseerima, andes need kohad kas politsei või vastavate isikute valvele ³⁰. Aineid, mis kuuluvad uurimisele kas teh-

29

Vt. Matto, op.cit., lk.117

30

KKS § 163

niliselt, keemiliselt või mikroskoopiliselt, võetakse
se vaid selline annus, mis küllaldane uurimiseks.
Neid tuleb pakkida asjatundlikult nii, et nad ei
seguneks, ei läheks kaotsi ega muutuks keemiliselt³¹.
Kui on tegemist selliste esemetega, mis uurimisel
võivad kas muutuda või häibuda, siis võetakse uuri-
miseks vaid üks osa, kuna teine osa tuleb alles hoi-
da, et vajaduse korral saaks sooritada uut uurimist
või vaatlust³².

Kõik süüteo toimetel saadud asjad ei moodus-
ta asitõendi loomust. Seepärast tulevad sellised ese-
med anda tagasi neile, kellelt need on võetud ära
süüteo toimetel, mida tuleb teha suurima ettevaatuse-
ga.

Nagu ülal mainitud, muutub isik süüaluseks
sellest momendist alates, kui uurija teeb tema suh-
tes vastutusele võtmise määruse³³. Määruses tuleb
märkida ära alused, mis tingivad vastutusele võtmi-
se³⁴. Kui aga vastutusele võetakse prokuratuuri et-

³¹ KKS §164

³² KKS § 165

³³ Vt. Riägo, op.cit., lk.280

³⁴ Vrd. Riägo, op.cit., lk.118
KKS § 168

ettepanekul, siis tuleb määruse alusena see ära märkida. Prokuratuuri esindaja ettepanek on uurijale kohustuslik.

Määruse põhistamine on vajalik seepärast, et vältida kergekäeliselt isikute vastutusele võtmist³⁵. Edasi on see vajalik ka seetõttu, et süüalusel osutuks kergemaks ka ennast kaitseda, kuna talle on teada alused, millistel on vastutusele võtmine toimunud.

Juhul, kui tuleb võtta vastutusele riigiteenistujaid, peab uurija vastutusele võtmise korral teatama teenistuja ametisse määravale ülemusele. Omahaldusteenistujate puhul tuleb teatada valveasutisele. Üliõpilaste ja kooliõpilaste vastutusele võtmisel teatatakse ülikoolivalitsusele või õppeasutise juhatajale. Kõikidel nendel juhtudel pole oluline, kas tegemist on teenistusallalaliste või muude süütegudega. Kohtunikude vastutusele võtmise korral tuleb teatada Kohtukojale, tervishoiu personali suhtes aga Tervishoiuvalitsusele. Nii kohtunikku kui ka tervishoiu personali suhtes

---

³⁵

Vrd. Matto, op.cit., lk.118

on teatamiskohustus vaid ametalaistes süütegudes. hoidmise Pärast seda, kui tehtud vastutusele võt-
mise määrus, kutsub uurija süüaluse enda juurde kü-
sitlemiseks. Süüalune on kohustatud täitma uurija
korraldust. Süüalune kutsutakse vilja kutselehega.
Kui aga süüalune viibib kohas, kus toimub veluuri-
mine, siis võib uurija teda kutsuda ka suuliselt³⁶.
Kutsed lähetatakse linnas politsei, maal vallavalit-
suste kaudu³⁷. Aeg ilmumiseks tuleb määrata vasta-
valt kaugusele ning liiklusoludele. Kutse tuleb an-
da kätte kas süüalusele endale või ta äraolles eda-
siandmiseks kodustele.

Kui isikut süüdistatakse raskes kuriteos ning on eeldusi arvata, et ta võib end kõrvale hoi-
da, siis määrab uurija vastavalt asioludele tõken-
di. Tõkendina võidakse rakendada käendust, kautsjoni,
vahistamist jne.

Juhul, kui uurija pole saanud kindlaks te-
ha süüaluse viibimiskohta, samuti ka siis, kui süü-
alune hoidub kõrvale kohtu eest, korraldab uurija
otsimise politsei kaudu³⁸.

36

KKS § 170

38

KKS § 177

37

KKS § 171

kättesaamist. Peaks süüalune viibima välismaal kõrval-
hoidmise sihiga, siis taotleb uurija sellise isiku
väljanõudmist, kui tegemist on süüteoga, kus välja-
nõudmine on lubatav. Väljanõudmistootlus tuleb esi-
tada ringkonnakohtu prokurööri kaudu kohtudirektori-
le.³⁹ Taotlusele tuleb lisada: 1/ uurija allkirja
ja pitsatiga varustatud ärakiri vastutuselevõtmis-
ja vahistamismäärusest, 2/ kriminaalseaduse tõesta-
tud tekst selle kohta, milles väljanõutavat süüdistata-
takse ning 3/ väljanõutava isiku kirjeldus ning või-
maluse korral ka ta foto.

Nagu ülal käsitatud, peab süüalune ilmuma
kutsel uurija juurde. Seadus loendab otse need juhud,
kuna võib jääda süüalune ilmumata. Seaduslikkudeks
ilmumata jäämise põhjusteks loetakse: 1/ vahiall viibi-
mist, 2/ liiklusteede katkemist ületamatute takis-
tuste toimetel, 3/ ootamata varakaotust õnnetusjuhu
tõttu, 4/ süüaluse enda haigust, 5/ ta vanemate, abi-
kaasa või lapse surma, samuti ka nende elukardetavat
haigust ja 6/ kutse mitte kättesaamist või hülhist

kättesaamist. Kui nendel asioludel jääb süüalune ilmutamata, ei saada teda vahistada ja sundkorras ette tuua. Muidugi tuleb uurijale teatada põhjused, millistel on süüalune jäänud ilmutamata, muidu on uurija õigustatud rakendada sundtooma⁴⁰. Ilma eelneva kutseta saab uurija kasutada sundtooma: 1/ kui süüalust süüditatakse kas kuriteos või raskes kuriteos, 2/ üleastumise puhul, kui pole võimalik saata kutset põhjusel, et süüalune varjab ennast ja 3/ kui süüalusel puudub kindel elukoht.

Ilmunud süüaluse peab uurija kohe üle kuulama. See peab toimuma vähemalt 24 tunni vältel⁴². Muidugi käib see nõue vaid nende süüalaste kohta, keda on kohtu-uurija välja kutsunud või kes sundtooma korras on toodud uurija juurde. Neid süüaluseid, kes ise on ilmunud uurija juurde, pole ta kohustatud äsjamainitud ajavahemikul üle kuulama. Kui ülekuulamine sooritatakse pärast 12 tunni möödumist, siis peab uurija koostama protokollu selle kohta, mis pärast polnud

---

40

KKS § 181

41

KKS § 189

võimalik uurimismenetlust sooritada varem. Ei ilmu aga uurija 24 tunni jooksul süüalust üle kuulama, siis peab politsei koostama eriprotokolli, mis lisandatakse uurlustoimikusse ⁴². Süüalusel on õigus sel puhul anda seletusi ka politseile, mis tulevad protokollida ⁴³. Peaks seletustests selguma, et isik on vahistatud kas eksituse või arusaamatuse pärast, siis tuleb vahistatud kohe vabastada /KKS § 193/.

Asudes süüaluse ülekuulamisele, peab uurija eelkõige kindlaks tegema, kas tegemist on sama isikuga, kes esineb süüalusena. Ülekuulamisel ei või uurija kasutada ei kavalust, survet ega teha ähvardusi ⁴⁴. Küsimused tulevad esitada lühidalt ja selgelt / KKS §195/. Süüalune aga pole kohustatud vastama uurija küsimustele. Vaikimise korral peab uurija asja selgitama muude tõendite kaudu. Üldiselt on süü üleestunnistamine küllaldane tõendmaterjal, kuid igakord aga ei evi ka süü tun-

---

42

KKS § 191

43

KKS § 192

44

KKS § 196

mittetunnistamine tõendmaterjali jõudu. Nimelt rajaneb krimi-
huvad § 557 sätitud süüteo. Kui asiolud, mis sa-
nallprotsess materjaalse tõe avastamise printsiibil.
Siin tuleb välja selgitada tõeline olukord. Ei või
kunagi leppida formaalse süü-ülestunnistamisega. Mui-
dugi nendel puhkudel, kui süü tunnistamine näib osutu-
vat tõepäraseks, on kokkukõlas muu materjaliga, võib
seda pidada küllaldaseks tõendmaterjaliks. Süü ülestun-
nistamine võib olla nii täielik kui ka osaline. Viima-
sel juhul tuleb koguda tõendavaid materjale asja koh-
ta.

Süüditunnistamine saab hõlmata muidugi vaid
faktilist olustikku, kunagi aga ei saa olla süüditunnis-
tamist juriidilises olustikus. Uurijad tavatsevad
küll süüditunnistamist formuleerida nii, et isik
tunnistab end süüdi kriminaalseaduse mõnes paragrah-
vis sätitud süüteo. Selline tunnistamine pole päris
õige. Siin kvalifitseerimine ei kuulu kunagi süüaluse-
le, vaid seda teevad jälitamisorganid. Kui näiteks, isik
tunnistab end süüdi KRS § 575 sätitud süüteo, tegeli-
kult aga tuleb süüaluse käitumine normida KRS § 557
alusel, ei saa sugugi öelda, et isik on süüdi KRS § 575

mitte aga § 557 sätitud kuriteos. Kui asiolud, mis mahuvad § 557 mõistesse, on õigeks võetud, tuleb lugeda isikut süüditunnistatuks kelmuses, s.o. § 557 järgi. Nii ei tule uurijal üldse esitada süüalusele otsest seaduse sätet tunnistamiseks ehk õigeksvõetuks, vaid üksnes asiolud, millest järgneb, et ülekuulatu on teo sooritanud.

Ülekuulatu seletused tulevad kanda protokollile. Neid peab protokollitama võimalikult süüaluse enda sõnadega. Pole lubatud midagi maha jätta ega omalt poolt juurde lisada ⁴⁵. Kui uurija ei valda ülekuulatava keelt tuleb kasutada tõlki. Kurttumma ja muude defektidega isikuid, kes normaalsel viisil pole suutelised end avaldama kuulatakse üle vastava isiku kaudu, kes mõistab ülekuulatava avaldusi.

Vastutusele saab võtta vaid vaimselt terveid isikuid. Kui asja uurimisel peaks tekkima kahtlus selles, et isik oli kas kuriteo sooritamisel või sattus pärast seda Kriminaalseaduse § 39 sätitud seisundisse ⁴⁶, tuleb sooritada süüaluse vaimse seisundi uuri-

45

KKS § 200

46

Kriminaalseaduse § 39 järgi ei arvata süüks tegu,

mist. Uurimist tuleb sooritada vastava arsti kaudu. Peaks selleks vaja minema andmeid süüaluse vanemate ja lähedaste sugulaste vaimse ja kehalise tervise kohta, peab ka neid koguma.

Kui süüaluse vaimse seisundi uurimisel selgub, et ta pole küll KRS § 39 sätitud seisundis, kuid ei evi ka täit vastutusvõimet, siis tuleb uurlust jätkata üldalustel. Vähenenud vastusvõime võib olla põhjuseks karistuse kergendamisel KRS § 53 mõttes, kunagi aga ei või põhjustada süüdistuse lõpetamist.⁴⁷ Peaks aga uurimismenetlusel selguma, et süüalune oli KRS § 39 normitud seisundis kuriteo sooritamise ajal, siis esitab uurija uurlustoimiku süüdistuse lõpetamiseks.

Allealised alla 14 eluaasta on süüdimatud. Juhul, kui tegemist on allealisega, peab uurija koguma andmeid ta vanuse kohta. Allealised 14 - 17 aastani on

---

mille sooritas isik, kes süüteo sooritamise ajal ei võinud saada aru oma teo iseloomust ja tähendusest ega polnud suuteline oma käitumist juhtima kas vaimuhaiguse, meelemõistuseta oleku, kehalisest defektist või haigusest tingitud arenematuse tõttu. Vt. K. Saarmann ja K. Matto, Kriminaalseadustik, kommenteeritud väljaanne. Tallin, 1937. lk. 31.

⁴⁷ vt. Saarmann-Matto, Kriminaalseadus lk. 31.

küll üldreeglina vastutusvõimelised, aga mitte igakord. Nad on relatiivselt süüdivad. Süüdivus oleneb nende arenemise tasemest. Et arenemistaset määrata, selleks käseb protsessiseadus uurijal koguda andmeid allealise arengutaseme kohta. On vaja koguda andmeid, mille alusel on võimalik jõuda selgusele, kas isik on vaim- selt küllaldaselt arenenud, kas ta sai aru oma käitu- misest ning kas ta oli suuteline juhtima oma käitumist⁴⁸. Ühtlasi tuleb selgitada, kas ta oli teadlik oma teo kuritegelikkuses ja millised olid need põhjused, mis kallutasid isiku kuriteole /KKS § 208/. Nendel puh- kudel, kus kogutud andmetest ilmneb, et süüalune pol- nud niivõrd arenenud, et ta oleks saanud aru teo ku- ritegelikkusest või ta polnud suuteline oma käitumist juhtima tuleb edaspidine jälitamine lõpetada.

49
50
51
Peale süüaluse esineb süüteoosalisena ka veel kannatanu. Ka tema evib õigusi võtta osa uurlusmenet-

---

48

Vt. Saermann-Matto Kriminaalseadus lk. 31.

lusest. Eeluurimise vältel võib hageja anda ülestatun-
nistajaid, esitada tõendeid, viibida uurija loal eel-
uurimistoimingute juures, nõuda ärakirju protokolli-
dest ja määrustest ⁴⁹. Ärakirju võib saada hageja
üksnes oaml kulul ⁵⁰.

Ülalmainitud õigusi võib hageja sooritada
vahenditult. Volinikku siinkohal kasutada ei saa. Ai-
nult erasüüasjus erakaebaja võib kas isiklikult või
ka voliniku kaudu ⁵¹ sooritada neid toiminguid.

Nagu mainitud, kuuluvad need õigused ainult
hagejale ja erasüüdistajale. Avaliksüüasjas pole kan-
natanu veel hageja. Hagejaks muutub kannatanu vaid
hagi esitamisega. Hagi tuleb esitada kohtu-uurijale.

49

Vt. Räsö, op. cit., lk. 281

50

KKS § 97

51

Volinikul peab olema spetsiaalvolitus erasüütista-
jalt. Tavaline volitus kriminaalasjade ajamiseks po-
le küllaldane.

Viimane tunnistab kannatanu hagejaks, mille kinnitab uurijat täpselt. Täpselt on teinud ka teistel põhjustel ringkonnakohtus.

Kehtiva eraõiguse järgi mahub kahju mõistes- se vaid varaline kahju⁵², seepärast saab ka kriminaal- protsessis esineda hagejana vaid see kannatanu, kelle varaõiguse kahju on süüteo rikutud. Kui isiku kahju pole rahaliselt hinnatav, ei saa ta kunagi esineda ha- gejana. Edasi peab kahju olema otsene. Kaudseid kahju- sid ei saa hageda kriminaalkohtus. Seetõttu ei saa ka kaudse kahju puhul kannatanu esineda hagejana.

Hagejana on õigus taotleda ka esitatud hagi kindlustamist. Kui uurija leiab, et kindlustustaotlus on põhjustatud ning vajalik, saadab ta taotluse edasi ringkonnakohtule, kes kindlustab hagi. Kindlustamine toimub üldalustel tsiviilkohtupidamise seaduse sätete kohaselt⁵³.

52

Balti eraõiguse /BES/ § 3435 järgi loetakse kahjuks igasugust kahjustamist, mis on varaliselt hinnatav.

53

Tsiviilkohtupidamise seadus /TKs/ § 590 - 653, 1823-1831 säteb hageide kindlustamist.

Nii süüalune, erasiüdistaja kui ka hageja võivad uurijat taandada. Taandamine toimub samadel põhjustel nagu kohtunikugi taandamine⁵⁴. Nendel puhkudel, kui süüalune on vabaduses, võib ta viibida vaatlustoimningute man. Siinjuures aga pole uurija kohustatud ootama süüaluse kohale ilmumist⁵⁵. Kui aga süüalune viibi vahi all, siis oleb uurijast, kas kutsuda süüalune vaatluse juurde või mitte. Süüalusel pole õigus nõuda, et uurija seda tingimata teeks. Otsingute ja võetuste juures on rakendatavad samad sätted, mis vaatlustegi puhul.

Tunnistajaid küsitleb uurija kas süüaluse juuresolekul või juuresolekuta. Selle otsustab uurija oma suvangu kohaselt. Juhul, kui süüalune viibib tunnistaja küsitlusel, on tal õigus esitada tunnistajatele küsimusi. Vajaduse korral on õigus süüalusel anda seletusi, paluprotsessi sihiks on süüaluse õiglase karistamine. Seda üle kuulata uusi tunnistajaid. On aga tunnistajate ülekuulamine toimunud süüaluse osavõtuta, siis peab uurija esimesel võimalusel lugema süüalusele tunnistajate

⁵⁴ vt. Räägo, op.cit., lk. 282. KKS § 94

⁵⁵ KKS § 110.

seletused ette. Süüalusel on õigus väidetele, mis antud tema kahjuks vastu väielda ning paluda uurijat, et ta esitaks tunnistajatele täiendavaid küsimusi.⁵⁶

Muidugi kuulub süüaluse taotlus rahuldamisele vaid siis, kui see osutub põhistatuks.

Kogu eeluurimismenetluse kestel on süüalusel õigus esitada tõendeid oma süütuse tõendamiseks.

Kui uurija üht süütegu uurides avastab teise, siis ei või ta selles alata eeluurimist. Ta peab teatama avastatud süüteost prokurörile, kellest oleneb, kas alata süüdistust või mitte.

c. Eeluurimise lõpetamine ja peatamine.

Uurimise ülesandeks on koguda nadmeid, mille alusel saab süüalust karistada. Kogu kriminaaluurimisel, et puuduvad esildused süüte alustamiseks protsessi sihiks on süüaluse õiglane karistamine. Sa või jätkamiseks, ka siis tuleb eeluurimist lõpetada või peatada, kui tekib olundeid, kus süütegu saab kindlaks teha, ei lähe aga korda avastada süüalust. Mõnikord küdel pole oluline kas kahtlusalune on võetud vastu, aga hoiab süüalune ned kõrvale.

Nendel puhkudel pole muidugi võimalik uurlusmenetlust jätkata, kuna puudub süüalune. Uurija teeb sarnasel juhul vastava määruse ning saadab uurlusmenetluse prokuröri korraldusse. Prokurör vastavalt asioludele peatab eeluurimise kuni süüaluse avastamiseni. Ühtlasi korraldatakse ka politsei kaudu süüaluse otsimine⁵⁷. Otsimise korral tuleb süüalune vahistada ning anda uurija korraldusse. Peetamise määrusest teatatakse ja kannatamule⁵⁸. Viimasel on õigus selgitada süüaluse asukoht ning avastamisel teatada prokurörile ja paluda eeluurimist jätkata.

Eeluurimistoimik tuleb saata samuti prokuröri korraldusse, kui puuduvad asjas süüteo tunnused või esinevad seaduslikud takistused kriminaaljuhtimise algatamiseks või jätkamiseks, siis lõpetab uurija eeluurimistoimiku edasi prokurörile. Peaks ilmema eeluurimisel, et puuduvad eeldused süüteo algatamiseks või jätkamiseks, ka siis tuleb eeluurimistoimikut saata prokurörile vastava määrusega. Kõikidel nendel puhkudel pole oluline kas kahtlusealune on võetud vastu-

---

57

Vrd. Räägo, op.cit., lk. 286

58

KKS § 296.297

tusele või mitte, s.t. , kas vastutusele võtumisjärgus on tehtud või mitte.

Prokurör saanud eeluurimistoimiku kas lõpetab kriminaaljälitamise või saadab toimiku tagasi uurijale täiendavaks eeluurimiseks⁵⁹. Kui prokurör kirjutab ette teatud konkreetsed toimingud, mida uurija peab sooritama, siis on see uurijale kohuslik. Taotleb aga prokurör vaid kahtluseluse süüdistamist, siis võib uurija jätta sellise taotluse rahuldamata, saates toimiku tagasi prokurörile. Kriminaaljälitamist saab lõpetada üksn es vaid prokurör. Kui puuduvad asjas süüdistatunnused või esinevad seaduslikud takistused kriminaaljälitamise alagatamiseks või jätkamiseks, siis lõpetab uurija eeluurimismenetluse ja saadab toimiku prokuröri korraldusse jälitamise lõpetamiseks. Jälitamise lõpetab prokurör

---

59

Vt. Räägo, op.cit., lk. 287

määrusega, milles teatatakse nii süüalusele kui ka kannatanule ⁶⁰.

Kriminaaljälitamise lõpetamisega tühistavad automaatselt kõik tõkendid, mis rakendatud süüaluse suhtes ⁶¹. Juhul, kui süüalune viibib vahi all, peab prokurör teatama vangistusasutise direktorile ning tegema korralduse, et vahistatud kohe vabastatakse. On aga süüaluse poolt tasutud kaitsjon, siis tuleb teatada uurijale, et kaitsjon maksetakse tagasi. Nendel puhkudel, kui süüaluse suhtes on rakendatud kindlustusvahendina kas käendus või allkiri, siis tuleb teatada ka nendle, kes käendas või kes andis allkirja / KKS /.

Nii kriminaaljälitamise peatamise kui ka lõpetamise korral peab prokurör võtma seisukoha ka asitõendite ja süüteo tõttu saadud asja kohta. Vasta-

---

60

KKS § 294

61

KKS § 295

Kras' asjus on prokuratuur välja lülitatud.
valt võetud seisukohale teeb prokurör lõpliku korralduse nende kohta ühe kuu möödumisel, kui keegi, kelle õigusi võiks prokuröri seisukoht riivata, pole esitanud selle vastu vaiet⁶².

Nagu ülal mainitud peatab prokurör jälitamise, kui pole läinud korda avastada süüdlast. Süüaluse leidmiseks korraldatakse otsimine. Otsimist võidakse kuulutada välja ka ajalehes. Sel puhul esitab prokurör vastava taotluse ringkonnakohtule. Ringkonnakohus võib kuulutada otsuse välja KKS § 577, 578 sätitud korras.

Kriminaaljälitamise lõpetamise või peatamise puhul tuleb sageli rüandada KRS § 25 või 293 sätteid. Siis esitab prokurör kohtule vastava taotluse KKS § 888 sätte kohaselt, ka sel puhul tuleb esineda vastava taotlusega, kui keegi on esitanud vaide prokuröri poolt võetud seisukoha kohta asitõendite või süüteo järeldest saadud asjade suhtes.

62

Vt. Räägo, op.cit., lk. 288

KKS § 262

Erasüüasjus on prokuratuur välja lülitatud. Seetõttu ei kuulu ka erasüüasjade lõpetamine prokuratuurist pädevusse. Kui erasüüasjas vwendub uurija, et asjas kas puuduvad süüteotunnused, esinevad kriminaaljälitamise algatamise või jätkamise seaduslikud takistused, lõpetab uurija ise kriminaaljälitamise⁶³. Jälitamine tuleb lõpetada ka sel puhul, kui tõendite puudusel ei saa kindlaks teha süüalust. Lõpetamisest teatab uurija erakaebajale⁶⁴.

Peatatud ja lõpetatud asjadega võivad tutvuda kannatanud nii isiklikult kui ka volinikkude kaudu. Nendel on õigus esitada kaebusi Kohtukojale kahe nädala jooksul lõpetamis või peatamisteate saamisest arvates. Kaebus tuleb adresseerida Kohtukoja nimemele, kuid esitada prokuratuuri kaudu.

Kohtukoda kaaludes asja võtab seisukoha. Kui Kohtukoda leiab, et eeluurlusmenetlus on olnud puudulik, siis saadab ta asja uurijale täiendavaks

63

Vt. Riigo, op.cit., lk.288

64

KKS § 262

uurimiseks. Peaks aga eeluurimistoimik sisaldama külladast materjali süüaluse kohtu alla andmiseks, siis koostab ta määruse, millega süüalune antakse kohtu kätte. See määrus asendab süüdistusakti. Kuna Kohtukoja määrus asendab süüdistusakti, siis peab selles olema mainitud ka tunnistajad, keda soovitakse kohtusse kutsuda. Vajaduse korral võib Kohtukoda rakendada süüaluse suhtes ka tõkendi.

Erasüüasjas on kriminaaljälitamise lõpetamise korral kaebekord erinev. Siin ei lõpeta jälitamist mitte prokurör, vaid uurija. Seepärast tuleb kaebus esitada ka ringkonnakohtule kui valveorganile. Vastavalt asioludele saadab ringkonnakohus uurlustoimiku tagasi eeluurimise jätkamiseks või jätab kaebuse järeldusteta.

Nii lõpetatud kui ka peatatud asja saadakse jätkata. Jätkamine on erinev nende asjade puhul, mis lõpetatud enne süüdistuse esitamist võrreldes nendega, kus lõpetamine on toimunud pärast süüesse asetamist. Neid asju, kus uurija on isiku üle kuulanud

süüaluse, saadakse uuesti jätkata ainuüksi Kohtu-
koja loal. Selleks peab prokurör tegema Kohtukojale
vastava esitise. Jatkamisajendeiks saavad olla üksnes
vaid uued asiolud. Asjades, mis peatatud või lõpetat-
tud enne süüdistuse esitamist, on võimalik jätkata uuri-
mist prokuröri ettepanekul, kui on saadud uusi and-
meid⁶⁵. Siin Kohtukoja luba pole vaja.

d. Eeluurimise sulgemine.

Eeluurimise sihiks on koguda vajalikke and-
meid, mille alusel saab otsustada, kas anda süüalune
vaid uurlusmaterjaliga tutvustamiseks. Kui viisil
kohtu kätte, või jälitamine lõpetada. Seepärast, kui
tutvustamine peab just toimuma, vaevalt saadakse üksikas-
vajalikud andmed on kogutud või kõik allikad on tüh-
jaks ammutatud, tuleb eeluurimine lõpetada. Eeluuri-
mise sulgemise all mõeldaksegi uurlusmenetluse lõpeta-
mist⁶⁶. Kui uurija on veendunud, et kogutud materjal on
küllaldane, et süüalune kohtu kätte anda, siis lõpetab

65

KKS § 310

66

Vt. Räägo, op.cit., lk. 289

ta eeluurimise. Uurija ei tarvitse tungida üksikas-
jadesse. Ta vaid valmistab asja ette, kogudes süüte-
guhtõendavaid fakte, fikseerides⁵⁷ ja kontrollides neid.
Teiselt poolt aga võtab ta vastu ka süüaluse väiteid
ning kontrollib neid. ⁵⁸ Vene-
te puudus Enne eeluurimise sulgemist peab uurija näi-
tama ette süüalusele eeluurimistoimiku ning küsib
viimaselt, kas ta soovib eeluurimist millegagi täien-
dada. Juhul, kui süüalune soovib, et talle eeluurimis-
toimik ette näidataks, siis kohustub uurija ka seda
tegema. Ettenäitamine ei seisa milleski muus kui
vaid uurlusmaterjaliga tutvustamises. Mil viisil
tutvustamine peab just toimuma, seda seadus üksikas-
jaliselt ei säti. On nõutav, et tutvustamine oleks
selline, et selle toime saaks süüalune teadlikuks
uurluskäigust. Tutvunedes uurlusmaterjaliga võib süü-
alune esitada veel uusi väiteid. Kui väited on sel-
lised, et nad võivad olla tähtsad asja otsustamisel,
siis peab uurija nad vastu võtma ning neid kontrol-
lima. Kas esitatud väidetega arvestada või mitte, sel-

le otsustab uurija vastavalt asioludele. Juhul, kui ta süüaluse väidetega ei arvesta, siis peab ta selle kohta koostama vastava määruse ⁶⁷. Kui süüaluseks on alaealised 14 - 17 aastased, siis peab uurija teatama lõpetamisest ka süüaluste vanematele ⁶⁸. Vanemate puududes tuleb teatada aga allealiste hooldajatele. Nii allealiste vanematel kui ka hooldajatel on õigus seitsme päeva vältel teate saamisest arvates paluda uurijalt toimiku ettenäitamist ja eeluurimise täiendamist /KKS § 264/. Uurija kohustub allealiste vanematele või hooldajatele teatama ikka vaid siis, kui uurijale on nende elukohad teada ja kui nad elavad Eesti pinnal. Endise protsessiseaduse järgi kohustus uurija teatama ka allealiste vanematele ja hooldajatele vaid siis, kui nende elukohad olid ringkonnakohtu piires, millesse kuulus kohtu-uurija. Kuigi eeluurimise lõpetamise korral võivad allealiste vanemad ja hooldajad paluda eeluurimise täiendamist, ei puudu seepärast allealistel enestel ka selline õigus. Nii allealiste eneste kui ka nende

---

67

KKS § 263, 265

68

KKS § 264

vanemate ja hooldajate taotlusi eeluurimise täiendamiseks hindab uurija ise vastavalt asioludele. Kui nende taotlused evivad olulist tähtsust asja otsustamisel, peab uurija nendega arvestama. Veendub uurija aga vastupidises, jätab taotluse rahuldamata.

Kui eeluurimismenetluse täiendamistaotluse toimet otsustab uurija võtta ette mõnesuguseid toiminguid, siis sooritab ta nad üldalustel.

Siinkohal võib tekkida küsimus, kas uurija kohustub ka siis jällegi süüalusele ette näitama eeluurimistoimiku, kui ta sooritas täiendavalt eeluurimist süüaluse taotlusel. Seadus selle kohta sätteid otseselt ei sisalda. Tuleb aga asuda seisukohale, et see on ikka kohuslik. Protsessiseadus käseb iga lõpetamise korral teatama lõpetamisest süüalusele⁷⁰. Seejärel tuleb seda teha ka sel puhul, kui lõpeb täiendav uurimine. Siingi tuleb teatada lõpetamisest süüalusele. Kui süüalune soovib, tuleb talle uuesti toimik ette näidata ning küsida, kas ta soovib eeluurimist täiendada. Kui süüalune viitab mõnele tähtsale tõen-

dile, mis asja otsustamisel on oluline, siis on mõeldav veel teistkordselt eeluurimise täiendamine. Sest peab ju uurija koguma ikka kõik materjalid, mis asja otsustamiseks on tähtsad. Kui aga süüalune esitab täiendamistaotlusi selle sihiga, et eeluurimist venitada, siis võib selliseid taotlusi uurija jätta alati rahuldamata, siis annab uurija asja üle allurisse järgi.

Kui süüaluse poolt pole esitatud taotlust eeluurimise täiendamiseks või kui see on küll esitatud, kuid uurija on jätnud ta määrusega⁷¹ rahuldamata, lõpetab uurija edaspidise menetluse. Uurija kuulutab nii süüalusele, erasüüdistajale kui ka hagejale, et uurlusmenetlus on lõpetatud⁷². Avalik ja eraavalik süüasjus saadab uurija toimiku prokurörile, erasüüasjus aga otse ringkonnakohtusse.

Endise protsessikorra järgi saadeti ka era-

71

KKS § 265 alusel peab uurija tegema määruse, kui ta jätab rahuldamata süüaluse palve eeluurimise täiendamiseks

72

vt. ka kriminaalkohtupidamisesadustik,
KKS § 266

süüasjades eeluurimistoimikud prokurörile, et kontrollida, kas asjas ei leidu avaliksüüdistus korras jälitatavaid süütegusid. Kehtiva protsessiseaduse järgi aga lähetab uurija toimiku erasüüasjas otse ringkonnakohtule.

Kui eeluurimisel selgub, et asi allu ringkonnakohtule, siis annab uurija asja üle alluvuse järgi⁷³. Üleandmisest tuleb teatada prokurörile. Alluvuses võib asja üle anda nii enne süüaluse vastutusele võtmist kui ka pärast seda. Juhul, kui uurija on rakendanud tökendi süüaluse vastu, siis jääb see üleandmisel püsima. Jaoskonnakohus aga võib selle hiljem ära muuta, kui leiab, et tökendil pole mõtet⁷⁴.

Pärast eeluurimise lõpetamist peab uurija toimiku lehed ära nummerdama, kinni pitseerima ning ette asetama nimestiku, milles mainitakse, millisel lehel milline paber leidub.

73

KKS § 267

74

Vrd. Matto, Kriminaalkohtupidamisseadustik,
lk. 150, 163, 164

Selles kü Nagu eelpool käsitatud võib lõpetatud eel-
uurimist uuesti jätkata prokuröri ettepanekul ja Koh-
tukoja loal. Uut süüdistust sel puhul muidugi pole va-
ja esitada. Siin kogutakse vaid täiendavaid andmeid mõ-
nesuguste küsimuste kohta, mis on jäänud selgitamata.

§ 4. Kaebed eeluurimismenetlusel.

Kogu kriminaalprotsess peab arenema legali-
teedi printsiibil. Ka uurija peab käituma protsessinor-
jalitamine tuleb lõpetada eeluurimise kestel, siis
mide kohaselt ning talitama erapooletult. Et seda kõike
võetakse prokuröri kätte või võimalus süüdistamiseks. Sel-
tagada, selleks peab olema võimalus uurlustoiminguid
lega tungiks kohtuvõim haldusvõimale pädevusse, mis aga
kontrollida kaebete korras. Kehtiv protsessiseadus lu-
pole lubatav. Et asjas puuduvad süüteotunnused, et esi-
bab süüalusel, hagejal kui ka erasüüdistajal kaevata
nevad seaduslikud taotlused kriminaaljälitamisega alga-
iga eeluurimistoimingu peale, mis rikub või kitsendab
nende õigusi⁷⁵. Vaidlusi on tekitanud küsimus, kas süü-
seda, kui süüalune on antud kohtu kätte. Selleks on
alune saab eeluurimisel kaevata
protsessiseaduses ka süüteotunnused. Seega ei jät süüalune
et asjas puuduvad süüteotunnused, esinevad kriminaal-
ne ilma kaebamisega õigusest nendelgi puhudel, vaid see
jälitamise algatamise või jätkamise seaduslikud ta-
saabub hiljem. Ka tehniliselt võib soovitatav lubada nen-
kistused ning taotleda jälitamise lõpetamist.

Selles küsimuses esineb kaheksuguseid vaatekohti. Ühed leiavad, et see on võimalik, teised aga asuvad vastupidisel vaatekohal⁷⁶. Tuleb aga asuda seisukohale, et selliste kaebuste esitamine eeluurimise kestel pole siiski võimalik. Eeluurimise kestel kuulub jälitamine lõpetamine prokuratuuri pädevusse. Prokurör otsustab, kas anda süüalune kohtu kätte või lõpetada jälitamine. Kui kaebe korras asub ringkonnakohus seisukohale, et jälitamine tuleb lõpetada eeluurimise kestel, siis võetakse prokurörielt ära võimalus süüdistamiseks. Sellega tungiks kohtuvõim haldusvõimu pädevusse, mis aga pole lubatav. Et asjas puuduvad süüteotunnused, et esinevad seaduslikud takistused kriminaaljälitamise algatamiseks või jätkamiseks, sellele saab kaevata vaid pärast seda, kui süüalune on antud kohtu kätte. Selleks on protsessiseaduses ka säte olemas. Seega ei jäi süüalune ilma kaebamise õigusest nendelgi puhkudel, vaid see saabub hiljem. Ka tehniliselt pole soovitatav lubada nen-

---

76

Matto, Kriminaalkohtupidamisseadustik, lk.151

del puhkudel esitada kaebusi eeluurimise kestel. Kui asjas puuduvad süüteo tunnused, esinevad seaduslikud takistused kriminaaljalitamise algatamiseks või jätkamiseks, siis lõpetab tavaliselt prokurör isegi süüdistuse ilma, et oleks vaja kaebust esitada või kohut tegevusse rakendada. Ei tee aga seda siiski prokurör, siis on võimalus süüalusel nagu nii kaevata. Nii jääb kohtul ära ka asjatu töö ja kohtusüsteemis esineb ühtlus ning süsteemipärasus.

On mõeldav, et ka teised isikud peale ülalmainitud saavad esitada kaebusi eeluurimistoimingute peale. Muidugi saab see esinda vaid siis, kui uurlustoiminguga on rikitud kellegi õigusi. KKS § 270 lubabki esitada kaebusi tunnistajatel, oskuritel, kaendajatel jne., kui mõni uurlustoiming riivab vahenditult nende õigusi. Oluline on just vahenditu õiguste riivamine.

Kaebused uurlustoimingute peale esitatakse ringkonnakohtule⁷⁷. Kaebuse lahendab see kohus, kelle-

77

KKS § 271

Ex bibl. univ. Tart.

le allub asja arutamise esimese astme kohtuna, ⁷⁸ toimingu kaebusi võib esitada ka enne asja jõudmist kohtusse ⁷⁹. Kui esitatakse kaebusi eeluurimise täiendamise suhtes, siis tulevad need esitada igal juhul enne asja jõustumist, pärast jõustumist pole kaebuste esitamine lubatav seepärast, et neid ei saa kohus enam rahuldada, sest kohtule pole omistatud õigust asja, mis antud kohtusse süüdistusaktiga pärast jõustumist, saata tagasi eeluurimise täiendamiseks. KKS § 342 alusel jääb sel puhul õigus vaielda ainult süüdistusakti vastu ⁸⁰ ja jooksul.

Kaebusi lubab protsessiseadus esitada nii suuliselt kui ka kirjalikult ⁸⁰. Suulised kaebused tulevad esitamisel protokollida. Kui süüalune viibib vahi all, siis tuleb talle luua kõik võimalikud eeldused kaebuste esitamiseks ⁸¹. Vangistusasutused ei tohi kuidagi takistada kaebuste esitamist.

78

Vt. ex vene senati otsus nr.18-1906.a. ja nr.43-1884.a.

79

KKS § 272

80

KKS § 273

81

KKS § 274

Kaebused esitatakse sellele uurijale, kelle toiminguga peale kaevatakse. Adresseerida aga tuleb kaebus ringkonnakohtu nimele. Ära võib anda kaebusi kas käsitsi või posti kaudu. Kui kaebuse äraandmisel soovitakse allkirja, siis peab uurija talle andma sellekohase allkirja ⁸².

Uurija kohustub esitatud kaebused hiljemalt kolme päeva jooksul edasi saatma, lisades omalt poolt juurde vastava seletuse ⁸³. Kui aga kaevatakse vahi all hoidmise kohta, siis tulevad need saata edasi ühe päeva jooksul.

Kaebuste esitamisel pole suspensiivset toimet. Ta ei peata ei eeluurimise toimetamist ega ka selle üksikuid toiminguid ⁸⁴. Neid sooritatakse edasi üldalustel. Mõne uurlustoimingu peatamine või katkestamine devalveerub ringkonnakohtule, kes arutab esitatud kaebust. Vastavalt asioludele võib ringkonnakohtu ⁿⁱⁱ peatada mõne toiminguga kui see riivab kaebaja õigusi ning ei evi tähtsust küsimuse lahendamisel.

82

KKS § 276

83

KKS § 277

84

KKS § 278

Kohus lahendab esitatud küsimused korraldaval istungil. Neid tuleb lahendada võrdlemisi kiiresti. Seadus käseb seda teha mitte hiljem kui järgneval tööpäeval pärast kaebuse saabumist ⁸⁵.

Üldreeglina lahendatakse kaebus eeluurimistoi-
mikut välja nõudmata. Ainult nendel puhkudel, kui küsi-
must ei saa lahendada ilma toimikuta, võidakse seda väl-
ja nõuda ⁸⁶. Kui kaebaja on ilmunud, lubatakse tal esi-
neda seletustega. Kohus aga pole kohustatud neid välja
kutsuma. Kui aga leiab kohus neid vajaliku olevat väl-
ja kutsuda, siis võib ta seda teha ⁸⁷. Seisukoha võtab
kohus kaebuse suhtes määrusega. Määrus peab olema põhis-
tatud ⁸⁸. Ringkonnakohtu määrustele võib esitada proku-
rör proteste ja kaebaja erikaebusi Kohtukojale kahe nä-
dala jooksul pärast määruse kuulutamist ⁸⁹. Kohtukoja
määrus on lõplik, millele ei saa enam edasi kaevata.

----- 00 -----

85

KKS § 279

86

KKS § 281

87

KKS § 282

88

KKS § 284

89

KKS § 288